RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS
BROTTSPÅFÖLJDSMYNDIGHETEN

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
8.11.2018

EDUSKUNTA
Lakivaliokunta

Viite: HE 175/2018 vp, LA 16/2016 vp ja la 25/2017 vp

Asia: Hallituksen esitys ja siihen liittyvät lakialoitteet eduskunnalle laiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamiseksi

Yleistä

Hallituksen esityksessä 175/2018 vp esitetään muutettavaksi rikoslakia siten, että ehdonalaisesti vapautettavan vankeinhoidollisesti ensikertaisen määritelmään liittyvää rikoksettomuuden määräaikaa muutetaan uusintarikollisuuteen syyllistävän osalta kolmesta vuodesta viiteen vuoteen.

Asiaan liittyvässä lakialoitteessa LA 16/2016 vp esitetään saman määräajan pidentämistä kuuteen vuoteen muista, paitsi törkeistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Näiden osalta lakialoitteessa esitetään, että ehdonalaisesta vapauttamisesta luovuttaisiin ja rangaistukset laitettaisiin täytäntöön kokonaan vankilassa, kuitenkin mahdollisuudella päästä enintään kuuden kuukauden koevapauteen.

Asiassa on pyydetty lausuntoa Riihimäen vankilalta ja tämä lausunto on kirjoitettu siis vankilan ja vankilan johtajan näkökulmasta.

Yksittäiset tapaukset

Uskottavuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta esiin nousevat yksittäiset tapaukset, jotka saavat ajoittain myös median mielenkiintoa osakseen. Riihimäen vankilassa näitä tapauksia ovat esimerkiksi:

- Merkittävimpiin rikollisiin kuuluva, kahdeksatta kertaa vankilassa oleva ja yli 20 vuotta vankilassa ollut vanki, suoritti törkeästä huumausainerikoksesta 13 vuoden tuomiota ensikertaisena 6 vuoden 6 kuukauden tuomion.

- Ensikertaisena tuomiota suorittavat usein myös ulkomaalaistaustaiset, joiden käytöksestä, puheista ja mm. tatuoineista voi päätellä, että takana on rankka menneisyys ja vankilatausta.

- Seksuaalirikoksista tuomittujen osalta suurin osa on nykylain kriteerien mukaan vankeinhoidollisesti ensikertaisia. Riihimäen vankilassa toteutettava seksuaalirikollisten uusintarikollisuuteen vähentävästi vaikuttavat STEP -toimintaohjelma, (ent. STOP) on kestoltaan 8 kuukautta. Tutkintavankeudessa ohjelmaa juurikaan ei voida toteuttaa mm. syyttömyysolettaman vuoksi. Tämä tarkoittaa, että ohjelmaan voidaan käytännössä ottaa vain sellaisia vankeja, jotka ovat saaneet yli 3 vuoden tuomion, jotta ohjelma voidaan ajallisesti viedä läpi.

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS
BROTTSPÅFÖLJDSMYNDIGHETEN

Uhri tai uhrin omaisten näkökulmasta seuraamusten uskottavuus on myös koetuksella tietyissä tapauksissa:

- Henkirikoksen uhrin sisko otti yhteyttä vankilaan ja pyysi tietoja tekijän mahdollisista lomista, koska pienellä paikkakunnalla tapahtuneen rikoksen tekijä oli nähty kadulla. Tekijä oli uhrin siskon mukaan juuri saanut 9 vuoden vankeustuomioon. Selvityksessä ilmeni, että tekijä ei ole lomalla, vaan on vapautunut. Käytännössä nuorelle rikoksentekijälle ja ensikertaiselle tuomittu 9 vuoden vankeus tarkoittaa, että hän vapautuu suoritettuaan tuomiota kolme vuotta ja koevapauden kautta vankeuden todelliseksi ajaksi tulee 2 vuotta 6 kuukautta. Käytännössä vapautuminen tapahtuu näissä tapauksissa vain vähän hovioikeuden tuomion ja siis tutkintavankeuden jälkeen.

Kokonaisuus

Näkemykseni mukaan nykyinen seuraamusjärjestelmä toimii kuitenkin pääsääntöisesti melko hyvin ja uskoakseni kaikkiin järjestelmiin liittyy yksittäisiä epäoikeudenmukaisilta tuntuvia poikkeuksia. Totean myös, että edellä esille tuomani esimerkit ovat kokonaisuus huomioiden melko vähälukuisia.

Hallituksen esitys ja lakialoitteet

Täytäntöönpanon kannalta hallituksen esityksessä ja lakialoitteissa on ongelmallista niiden rangaistusajan laskentaa vaikeuttavat seikat. Hallituksen esityksen osalta tulee laskentaan vaikuttamaan pitkä siirtymäaika, jossa joudutaan huomioimaan tarkoin tekoaikoja ja kertaisuuksia.

Lakialoitteiden osalta ongelma täytäntöönpanon laskennassa on edellä mainitun lisäksi vielä rikosnimikekohtainen laskenta. Nämä vaikeuttavat merkittävästi suunnitteilla olevaa siirtymistä rangaistusaikojen laskennassa automaattiseen laskentaan. Aloitteiden vaikutus rangaistusaikojen laskemiseen on merkittävä ja täytäntöönpanon asiantuntijan näkemyksen mukaan lisää merkittävästi laskentatyötä ja käytännössä saattaa estää suunnitteilla olevan automaattisen laskennan.

Lausuttavina olleilla lakialoitteilla on pyritty suoraan muutamaan niitä seuraamusjärjestelmän ongelmia, jotka ovat edellä nousseet esiin. Molemmat aloitteet ankaroittavat seuraamusjärjestelmää hallituksen esitystä enemmän, mikä on ilmeisesti kyseisten aloitteiden tarkoituskin. Aloitteissa saattaa olla myös oikeusperiaatteisiin tai lakiteknisiin seikkoihin liittyviä ongelmia, joihin myös hallituksen esityksen perusteluissa viitataan. Lakialoitteissa esitetyn koko rangaistusajan suorittamisen osalta vastaavaan lopputulokseen päästään tänä vuonna voimaan tulleella yhdistelmärangaistuksella. Yhdistelmärangaistuksen käyttöala tosin sopii vain uusintarikollisuuteen.

Hallituksen esitys vaikuttaa perusteluiltaan hyvältä ja oikeansuuntaiselta ja siinä on huomioitu eri vaihtoehtojen vaikutuksia ja seurauksia useasta eri näkökulmasta arvioituna. Näkemykseni mukaan esitys parantaa järjestelmän oikeudenmukaisuutta ja uskottavuutta. Esityksen vaikutukset rangaistusjärjestelmän ankaroitumiseen ovat melko maltillisia ja rangaistusaikojen laskentaan liittyvät vaikutukset hallittavissa olevilta

Pasi Oksa
johtaja
Riihimäen vankila